

Circulair inkopen

Aan de slag met de eiwittransitie

Leeswijzer bij marktvisie 'aan de slag met de eiwittransitie in de zorg'

In de buyer group voeding in de zorg (2022) werkten zorgaanbieders die voedsel inkopen en hun toeleveranciers toe naar een gedeelde visie en ambitie op de eiwittransitie in de zorg. Deze ambitie is opgeschreven in de marktvisie [aan de slag met de eiwittransitie in de zorg](#). In dit document is voor medewerkers, bezoekers, patiënten en bewoners een ambitie opgenomen, waarin het streven is om meer plantaardige dan dierlijke eiwitten in te kopen.

In 2023 is een nieuwe groep inkopende organisaties, dit keer zonder leveranciers, aan de slag gegaan met het zetten van stappen richting realisatie van de eiwittransitie. Hierbij vormde de bestaande marktvisie het uitgangspunt. In een serie van bijeenkomsten gericht op verschillende rollen binnen de organisatie (inkopers, duurzaamheidscoördinatoren en contractmanagers) zijn obstakels ontdekt en oplossingsrichtingen besproken om de eiwittransitie – ook voor organisaties buiten de zorg - te realiseren.

Aanvullend op de oorspronkelijke marktvisie is deze leeswijzer ontwikkeld. Hierin staat per rol aangeduid welke relevante informatie in de marktvisie staat. Ook worden tips meegegeven voor de implementatie van de marktvisie.

Leeswijzer

Inkopers

De marktvisie is relevant voor inkopers van alle soorten inkopende organisaties die te maken hebben met voeding. In de marktvisie zijn eisen en wensen opgenomen voor verschillende niveaus (instap- en gevorderd) die, wanneer toegepast in inkoop- en aanbestedingstrajecten, bijdragen aan de eiwittransitie. De eisen en wensen zijn onderverdeeld in verschillende relevante thema's: assortiment, doelstellingen en rapportage. Op deze manier kunnen inkopers direct zien aan welk thema een bepaalde eis of wens bijdraagt.

Duurzaamheidscoördinatoren

Het milieukundige onderzoek van CE Delft geeft inhoudelijk inzicht hoe voeding, en specifiek de eiwittransitie, kan bijdragen aan een duurzame(re) organisatie. Daarnaast worden stappen beschreven op verschillende vlakken waar voeding aan bij kan dragen. Te weten: gezondheid, circulair inkopen, dialoog en samenwerking en milieu. Deze informatie kan behulpzaam zijn voor duurzaamheidscoördinatoren om intern draagvlak te creëren voor inzet op de eiwittransitie.

Contractmanagers

Voor contractmanagers biedt de marktvisie informatie over het voeren van de dialoog en opzoeken van de samenwerking met de leverancier. Verder staan er tips in, zoals het ruimte houden in contracten om met leveranciers in gesprek te gaan om eventuele innovaties in het contract op te nemen. Daarnaast staan er relevante eisen rondom rapportage in die gebruikt kunnen worden door de contractmanager.

Van marktvisie naar praktijk

De marktvisie is een instrument dat gebruikt kan worden door organisaties om de eiwittransitie te realiseren. Toch gaat het realiseren van die eiwittransitie niet vanzelf. Het is een complex en persoonlijk onderwerp, en (beïnvloeding van) gedrag speelt een belangrijke rol. Voeding raakt alle medewerkers van een organisatie. Daarom is in het vervolg van de buyer group voeding gekeken hoe verschillende rollen binnen een organisatie elkaar kunnen helpen bij het realiseren van de eiwittransitie.

Algemene lessen die hieruit opgemaakt kunnen worden:

- Voeding is een complex onderwerp, iedereen heeft er wel een mening over
- Er gebeurt al enorm veel binnen verschillende organisaties rondom de eiwittransitie. Bekijk bijvoorbeeld op Tendered wat andere organisaties doen en maak gebruik van bestaande (bijvoorbeeld ikwilcirculairinkopen.nl);
- In veel organisaties is men zoekende hoe de eiwittransitie uit te voeren. Zoek elkaar daarom op om zo van elkaar te leren en inspiratie op te doen.

Tips per functiecategorie:

Inkopers

Duidelijkheid over de duurzaamheidsdoelstellingen en wat deze betekenen voor het onderwerp voeding is belangrijk. Hoe scherper de doelstellingen op voeding, hoe makkelijker dit is mee te nemen in de aanbesteding of inkooptraject. Veel organisaties werken op verschillende manieren aan de eiwittransitie: sommige organisaties gaan van de één op andere dag over op volledig vegetarisch, de ander doet het in kleine stapjes. Leer van deze voorbeelden.

- [Zuidas gaat plantbased](#)
- [Radboud Universiteit stel als doel minimaal 80% van alle verkochte producten en maaltijden zijn vegetarisch en daarvan is minimaal 25% vegan](#)
- [Rijkswaterstaat gaat over op een compleet vegetarisch aanbod](#)

Houd er rekening mee dat het thema voeding vraagt om veel inhoudelijke kennis. Deze kun je halen bij een leverancier, maar verschillende onderzoeken kunnen ook helpen om bijvoorbeeld de budgethouder mee te nemen in verschillende keuzes.

Duurzaamheidscoördinatoren

Misschien wel de grootste uitdaging om de eiwittransitie in de praktijk te brengen is het creëren van draagvlak. Hier hebben duurzaamheidscoördinatoren een belangrijke rol te spelen. Vooral scherp hebben of krijgen wat de organisatie wil bereiken rondom duurzaamheid, en dan specifiek de vertaling naar voeding, ligt aan de basis. Er is vaak genoemd dat rondom CO2-uitstoot van de organisatie al doelen zijn opgenomen. Voor voeding is dit minder het geval, terwijl plantaardige eiwitten minder CO2-uitstoot met zich mee brengen (zie het onderzoek van CE Delft). Op het gebied van draagvlak is in kaart gebracht wat kan gebeuren om draagvlak bij alle stakeholders rondom inkoop te creëren. Denk hierbij aan de volgende zaken:

- Betrek bestuurders tijdig bij de ambitie die je hebt
- Zorg voor een duidelijke visie voor inkopers, en biedt tegelijkertijd ruimte om out of the box te denken
- Neem contractmanagers mee via brainstormsessies, werk met praktijkvoorbeelden en organiseer een roadshow
- Organiseer een sessie met leveranciers om ideeën uit te wisselen, creëer pilotlocatie en geef ruimte aan de opdrachtnemer om met eigen ondernemerschap te komen
- Werk voor eindgebruikers via drie pijlers: informeren (meenemen door kennis, communicatiecampagne, vertel het eerlijke verhaal), nudgen of verleiden, en actief betrekken van de eindgebruiker (proeverijen, feedbackboxen om ideeën in te doen, lezingen, summer schools)

Contractmanagers

Voor het realiseren van de eiwittransitie door contractmanagers is het van belang om scherper te sturen op rapportage-eisen. Vraag van leveranciers om via een format bepaalde informatie te delen, zodat het makkelijker vergelijken is. Daarnaast is het van belang om key performance indicators (kpi's) mee te nemen in de eisen, zodat je op de onderwerpen waarop je wilt ontwikkelen ruimte is om samen met leverancier kpi's vast te stellen. Houd hierbij scherp dat wanneer er veel eisen zijn, het ook een stuk meer werk is om te monitoren. Leveranciers zijn vaak op hun onderwerpen experts: vraag wat zij zoal al doen rondom eiwittransitie en gebruik leuke voorbeelden weer om intern draagvlak te vergroten.

Ambitie voor bezoekers en medewerkers

Instapniveau

<p>Leverancier reduceert per contract jaar 5 procent (aantal of gewicht) v.w.b. het ingrediënt rundvlees ten opzichte van -1 contractjaar Ter ondersteuning van de ambitie van de inkopende organisatie, reduceert de leverancier het percentage rundvlees in het assortiment dat ze aanbieden aan de inkopende organisatie. Ze committeren zich tot een minimum reductie van 5 procent t.o.v. het jaar voorafgaand aan het contractjaar.</p>	<p>Eis</p>	<p>Doelstellingen</p>
<p>Leverancier reduceert per contract jaar 5 procent (aantal of gewicht) v.w.b. de categorie zuivel ten opzichte van -1 contractjaar Ter ondersteuning van de ambitie van de inkopende organisatie, reduceert de leverancier het percentage zuivel in het assortiment dat ze aanbieden aan de inkopende organisatie. Ze committeren zich tot een minimum reductie van 5 procent t.o.v. het jaar voorafgaand aan het contractjaar.</p>	<p>Eis</p>	<p>Doelstellingen</p>
<p>Advies en ondersteuning in de eiwittransitie vanuit de leverancier wordt hoger gewaardeerd Leverancier levert een plan van aanpak aan over hoe ze de eiwittransitie [zoals gedefinieerd in de uitvraag] in de komende [x] jaar willen realiseren en monitoren dit gedurende de looptijd van het contract.</p>	<p>Wens</p>	<p>Doelstellingen</p>
<p>Duurzame alternatieven voor zuivel worden hoger gewaardeerd Duurzame alternatieven voor kaas en melk zijn bijvoorbeeld sojamelk, hummus en notenpasta</p>	<p>Wens</p>	<p>Assortiment</p>
<p>Hoe meer vegetarische alternatieven er worden geboden voor ieder vleesproduct hoe hoger de waardering</p>	<p>Wens</p>	<p>Assortiment</p>
<p>Gehakt producten waar 50 procent minder vlees in zit wordt hoger gewaardeerd, dit betekent dat een deel van het vlees vervangen wordt door plantaardige eiwitten Plantaardige eiwitten zijn bijvoorbeeld linzen, aardappelen, oesterzwammen en pompoen. Deze overstap kan de hoeveelheid dierlijke eiwitten verminderen en de gedragsverandering naar plantaardig ondersteunen.</p>	<p>Wens</p>	<p>Assortiment</p>

<p>Volledig plantaardige maaltijden in het assortiment beschikbaar Het assortiment beschikt over volledig vegetarische en/of veganistische maaltijden. Niet-veganistische en vegetarische opties mogen alleen op verzoek van de inkoopende organisatie door leverancier worden aangeboden.</p>	Eis	Assortiment
<p>Er is flexibiliteit in het gewicht van vleesproducten Leverancier biedt vleesproducten aan in verschillende gewichtscategorieën. Dit geeft de zorginstellingen de vrijheid om het gewicht van de dierlijke eiwitten in een maaltijd te verkleinen.</p>	Eis	Assortiment
<p>De verdeling van eiwitten in het assortiment bestaat uit maximaal 75% dierlijke eiwitten en minimaal 25% dierlijke eiwitten.</p>	Eis	Assortiment
<p>Het aanbod in het menu is zo ingericht dat [x] procent van de rundproducten vervangen wordt voor vegetarische producten en/of gevogelte De klimaatimpact van gevogelte en vegetarische producten is kleiner dan rundproducten met de huidige landbouw- en verwerkingstechnieken. Zet daarom in naar de omslag naar een dierlijk eiwit met een lage klimaatimpact.</p>	Eis	Assortiment
<p>Voor 25 procent van de vleesproducten wordt een vegetarisch alternatief aangeboden</p>	Eis	Assortiment
<p>Leverancier kan inzichtelijk maken welk percentage en volume (aantal of gewicht) van het assortiment rundvlees betreft Voedingswaarden voor het assortiment rundvlees zijn inzichtelijk wat betreft het percentage en het volume (aantal of gewicht) dat de leverancier aanlevert (aan de inkoopende organisatie op een afgesproken frequentie). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enkelvoudige en samengestelde producten.</p>	Eis	Rapportage
<p>Leverancier kan inzichtelijk maken welk percentage en volume (aantal of gewicht) van het assortiment zuivel betreft Voedingswaarden voor het assortiment zuivel zijn inzichtelijk wat betreft het percentage en het volume (aantal of gewicht) dat de leverancier aanlevert (aan de inkoopende organisatie op een afgesproken frequentie). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enkelvoudige en samengestelde producten.</p>	Eis	Rapportage

Vegetarisch alternatief, met seizoenskarakter, voor dierlijke producten wordt hoger gewaardeerd	Wens	Assortiment
Hoe meer duurzame alternatieve producten voor vlees of zuivel er jaarlijks worden aangeboden met dezelfde voedingswaarden en prijs, hoe hoger de waardering	Wens	Assortiment
Het vegetarische menu is standaard, vlees wordt als optie aangeboden De inschrijver dient bij de maaltijden de vegetarische optie als standaard aan te bieden en het vlees als optie bij te voegen. Indien de maaltijd beschikbaar is in combinatie met verschillende vleessoorten, wordt dit gesorteerd van minste CO2-uitstoot naar grootste CO2-uitstoot. Lees er hier meer over.	Wens	Assortiment
Hoe lager het percentage van het assortiment bestaat uit rundvlees, hoe hoger de waardering Het assortiment dient een laag gehalte aan dierlijke eiwitten te bevatten. Hoe lager het percentage dierlijke eiwitten (van het totaal aan eiwitten), hoe hoger dit onderdeel wordt gewaardeerd.	Wens	Assortiment
De verdeling van eiwitten in het assortiment bestaat uit maximaal 60% dierlijke eiwitten en minimaal 40% dierlijke eiwitten.	Eis	Assortiment
Volledig plantaardige maaltijden in het assortiment beschikbaar Het assortiment beschikt over volledig vegetarische en/of veganistische maaltijden. Niet vegan/vega opties worden op verzoek door leverancier aangeboden.	Eis	Assortiment
Voor ieder zuivelproduct wordt een duurzaam alternatief aangeboden Duurzame alternatieven zijn bijvoorbeeld sojamelk, havermelk en amandelmelk.	Eis	Assortiment
Voor ieder vleesproduct wordt een vegetarisch alternatief aangeboden	Eis	Assortiment
Het assortiment bevat geen rundvlees	Eis	Assortiment

Colofon

Deze leeswijzer is een aanvulling op de marktvisie 'aan de slag met de eiwittransitie in de zorg'.

Een buyer group is een samenwerking van inkopende organisaties en leveranciers aan die organisaties, die een gedeelde marktvisie ontwikkelen op het verduurzamen van een specifieke product of productgroep. Deze leeswijzer is opgesteld naar aanleiding van bijeenkomsten met de buyer group voeding.

De buyer group voeding is ondersteund door MVO Nederland en PIANOo.

De buyer group voeding is mogelijk gemaakt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Afsluiting

Over Versnellingsnetwerk Circulair Inkopen

De buyer group waar deze marktvisie op gebaseerd is, is onderdeel van het Versnellingsnetwerk Circulair Inkopen (VCI). Dit samenwerkingsverband tussen MVO Nederland, PIANOo, Nevi en Rijkswaterstaat is het vervolg op de Green Deal Circulair Inkopen en wordt mogelijk gemaakt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het VCI heeft als doel om de transitie naar een circulaire economie door inkoop te versnellen. Meer informatie over het Versnellingsnetwerk, bijeenkomsten die worden georganiseerd en andere projecten rondom circulair inkopen vind je op www.ikwilcirculairinkopen.nl.

Blijf op de hoogte

Verder aan de slag met circulair inkopen? En op de hoogte blijven van wat je kunt doen? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief van het Versnellingsnetwerk Circulair Inkopen en ontvang een keer per kwartaal een update. Meer weten of wil je met ons in contact komen, kijk dan op: www.ikwilcirculairinkopen.nl/contact.